

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΣ ΣΕΛΙΔΑ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Στή «Φιλολογική μας σελίδα» δημοσιεύουμε αυτή τη φορά μέρος από ένα άρθρο του Νικ. Κονεμένου, πού δημοσιεύτηκε στα «Παναθήναια» του 1907. Ο Νικ. Κονεμένος γεννήθηκε στην Πρέβεζα στα 1832 κι έσπούδασε από μικρός στην Κέρκυρα. Έκεί έζησε όλη σχεδόν τη ζωή του άγνωστος και ξερμος σ'ένα καλινό σπίτι, κι εκεί πέθανε στα 1907. Έχει γράψει ποιήματα, φιλοσοφικές μελέτες και σατυρικά ακόμα. Το άρθρο πού δημοσιεύουμε εδώ είναι χαρακτηριστικό των προοδευτικών ιδεών του Κονεμένου και της ιδιόρρυθμης σκέψης του.

“Αν τόν κόσμο τόν κυβερνοῦσαν οἱ γυναῖκες, ὁ κόσμος θά ἐκυβερνόταν πολύ πλέον δίκαια, πολύ πλέον φιλόφροντα και πολύ πλέον σύμφωνα μέ τή φύση παρ ὅ,τι τώρα πού τόν κυβερνοῦν οἱ ἄντρες. Ἡ γυναῖκα εἶναι πλέον ἀρμόδια γιά τοῦτο, ἐπειδή ἔχει εὐαισθησία. Ὁ ἄντρας τίς περισσότερες φορές εἶναι κτήνος, ἐνώ πού στή γυναῖκα τοῦτο εἶναι μιᾶ ἐξαιρεση. Καθώς ἀφίνομε τή γυναῖκα και μᾶς κυβερνά τὸ σπίτι, ἔπρεπε νά τήν ἀφίνομε νά μᾶς κυβερνάει και τήν πολιτεία, κ ἔμεις νά περιοριστοῦμε στίς χοντρές ἐργασίες πού ζητοῦν δύναμη χειῶν π.χ. στή γεωργία, στήν ὑπηρεσία τῆ στρατιωτικῆ, στό ναυτικό κ. τ. λ. Ἀλλά γιά τοῦτο, ἔπρεπε πρώτα νά ετοιμάσομε τίς γυναῖκες, δίνοντάς τους ἄλλην ἀνατροφή ἀνάλογη.

Δέν ἀμφιβάλλω πῶς, ἀκούοντας τέτοιο πρᾶγμα, οἱ περισσότεροι θά γελάσουν· ἀλλά ἐγὼ τοὺς ἐρωτῶ νά μου εἰποῦν αὐτοὶ σέ τί ὁ ἄντρας εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τῆ γυναῖκα ἢ ποιὰ εἶν αὐτὰ τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἄντρός πού τόν κάνουν πλέον ἀρμόδιον γιά νά κυβερνάει; Εἶναι τόσο φανερά αὐτά, θά μου εἰποῦν ὁ ἄντρας ἔχει τὴν κρίση, ἔχει τὸ νοῦ... ἀλλ' ἂν ἔχει κρίση και νοῦ, ὁ κόσμος θά ἐπήγαινε καλύτερα, και ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων δέν θά ἦταν, καθὼς εἶναι σήμερα, και καθὼς θά τὸ ἐλέγετε σεις, ἡ ἐντροπὴ τοῦ ὀνόματος τῶν ἀνθρώπων. Ἀν ἀπ ἀρχῆς ἐκυβερνοῦσαν γυναῖκες, γιά ὅσο κακὰ κι ἂν ἐκυβερνοῦσαν, θά ἐκυβερνοῦσαν πάντα καλύτερα.

Χειρότερα παρ ὅ,τι ἐκυβερνήθηκε ὡς τώρα ὁ κόσμος, δέν ἐμποροῦσε ποτὲ νά κυβερνηθεῖ. Ἔχετε τίποτε νά ἀποκριθεῖτε σέ τοῦτο;... Ἡ γυναῖκα, λέτε, δέν ἔχει νοῦ. Ποιὸς σᾶς τὸ εἶπε; ποιὰ ἀπόδειξη ἔχετε; Πρέπει νά δώσετε ἄλλην ἀνατροφή τῆς γυναῖκας, πρέπει νά τήν βάλετε στὰ πράγματα, νά τήν δοκιμάσετε, κι ἔπειτα νά εἰπεῖτε, ἐνώ πού ὡστόσο ἂν ἡ πρόληψη και ὁ ἐγωῖσμός δέν μᾶς τυφλώνουν, μποροῦμε και τώρα νά ἴδοῦμε μέ ποιὸν τρόπο ἡ γυναῖκα κυβερνάει τὸ σπῆτι της, κι ἀπὸ κεῖνο νά συμπεράνομε. Πέτε το και σεις· μήπως στήν κυβέρνηση τοῦ σπητιοῦ της ἡ γυναῖκα δέν εἶνε δίκαιη; μὴ δέν εἶναι προνοητικῆ; μὴ δέν εἶναι οἰκονόμη; Πέτε τὴν ἀλήθεια· μπορεῖ ὁ ἄντρας νά καυχηθεῖ πῶς θά ἐδύνοτου νά κυβερνήσει καλύτερα τὸ σπῆτι αὐτὸς παρὰ ἡ γυναῖκα του; Ἀλλά ἔρω τί θά μου εἰπῆτε τὸ σπῆτι ἔχει και ἄλλα συμφέροντα, ἐξωτερικά, πού πολλές φορές εἶναι τὰ κυριώτερα, και πού αὐτὰ τὰ ἐπιμελιέται ὁ ἄντρας. Πολὺ καλά. Ἀλλά ποιὰ ἀπόδειξη ἔχετε δέν θά ἦταν ἰκανὴ ἡ γυναῖκα, ἂν τήν ἀφίνομα, νά ἐπιμεληθεῖ κ ἐκεῖνα; Τάχα τὴν ἐδοκιμάσαμε ποτὲ ἢ τῆς ἐδώκαμε τὴν χρειαζόμενη ἀνατροφή γιά νά δύναται νά ἔχει πείρα τῶν πραγμάτων καθὼς ὁ ἄντρας;... Ἀλλά εἶναι και πολλές γυναῖκες ἀνόητες ἢ φαντασμένες πού καταστρέφουν τὰ σπῆτια τους. Πρόφασες τῶν ἀντρῶν. Αὐτὲς εἶν' ἐξαιρέσεις, κι ὡς κι αὐτὲς οἱ ἐξαιρέσεις εἶναι πάντα λιγώτερες

μεταξὺ τῶν γυναικῶν παρὰ μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν. Ὁ ἄντρας πολὺ συχνὰ θυσιάζει τὴ γυναῖκα του και τὰ παιδιά του σέ μιὰ παλλακίδα ἢ σὲ παιγνίδι ἢ σὲ ἄλλα του ἐλαττώματα. Ἡ γυναῖκα ποτὲ αὐτὸ δέν τὸ ἔκανε. Ἀλλά και χωριστὰ ἀπὸ τοῦτο, μηδέ, θά ἐμποροῦσε ποτὲ νά συγκριθοῦν τὰ ἐλαττώματα μιᾶς γυναῖκας, γιά ὅσο μεγάλα κι ἂν τὰ ὑποδέσομε, μέ ἐκεῖνα ἐνὸς ἀντρός; Συμπαθήσετέ με ἂν ξεμακραῖνω σέ μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ προκείμενο. Κι ὡστόσο ἔμεις ἔχομε πολλές φορές τὴ σκληροκαρδία και τὸν ἐγωῖσμό νά μὴ τὴ συμπαθάμε γιά τίποτα, ἐνώ πού ἀπαιτοῦμε ὅλα ἐκεῖνη εἰς ἑμᾶς νά τὰ συμπαθάει. Ἀλλά θά ἦταν και περιττὸ νά τὸ ἀπαιτήσομε, ἐπειδὴ ἡ καρδιά τῆς γυναῖκας δέν εἶνε ἡ καρδιά ἢ δική μας. Κι ἂν καμμιὰ φορά ἔτυγε πού και κάποια γυναῖκα νά ἐκατάστρεψε τὸ σπῆτι της, ὡς και σέ τοῦτο, τὸ μισὸ φταίξιμο τὸ ἔχει ἡ ἀνατροφή πού τῆς ἐδώκαμε, ἐπειδὴ ἡ ἀνατροφή πού δίνομε σήμερα τῶν γυναικῶν στήν ἀνώτερη τάξη δέν εἶναι βέβαια ἢ καλύτερη, κι ἂν τοῦτο καμμιὰ φορά ἐσυνέβηκε, ἐσυνέβηκε στήν ἀνώτερη τάξη.

Ἀν ἐκυβερνοῦσαν οἱ γυναῖκες τὴν πολιτεία, δέν θά ἐγένεον βέβαια ἡ ἀσώτευση τοῦ δημοσίου θησαυροῦ τέτοια πού γίνεται σήμερα, ἀλλά και τὰ χρήματα πάντα πάντα θά ἐπερίσσευαν, και πολλά δημόσια καλὰ θά ἐγένονταν, και πολλοὶ δυστυχισμένοι στήν κοινωνία θά οἰκονομιόταν· ἔχετε καμμιὰν ἀμφιβολία γιά τοῦτο;... Ἡ μὴ στοχαῖσεθε πῶς ἡ ἴδια ἢ εὐαισθησία τῆς γυναῖκας θά τῆς ἦταν ἕνα ἐμπόδιο γιά νά κυβερνήσει, και πῶς θά εὐρισκότου ἀναγκασμένη πολλές φορές νά θυσιάζει τὴ δικαιοσύνη σέ ἕνα αἰσθημὰ της, σέ μιὰ φίλια; Ποιὸς εἶναι πού τὸ λέει τοῦτο; Τὸ λέει ὁ ἄντρας πού σήμερα θυσιάζει και τὴ δικαιοσύνη και ὅλα τὰ πλέον ἱερά συμφέροντα (καθὼς ὁ ἴδιος ἔχει τὴ ἀναίδεια νά τὰ ὀνομάζει) τῆς κοινωνίας και τῆς πατρίδας, ὅχι σέ ἕνα αἰσθημὰ, ἐπειδὴ τότες θά ἦταν και κάπως συμπαθημένος, ἀλλά στὰ πλέον ἀνάξια και ποταπὰ συμφέροντα τὰ δικά του, τίς περισσότερες φορές χωρὶς καμμιὰν ἐντροπὴ και χωρὶς τὸν παραμικρὸν ἐλεγγο συνειδήσεως. Ἡ γυναῖκα ὅμως ὡς και τοῦτο θά τὸ αἰσθάνοτου, και οἱ ἀδικίες πού θά ἐγένονταν ἀπὸ τίς γυναῖκες θά ἦταν ἀσυγκρίτως λιγώτερες και ἀσυγκρίτως μικρότερες ἀξίας παρὰ οἱ ἀδικίες πού γίνονται σήμερα ἀπὸ τοὺς ἄντρες. Ἐπειτα, ἡ ἀνατροφή ἢ ἴδια πού θά ἐδίναμε στίς γυναῖκες, ἢ ἰδέα τῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης, τῆς τάξεως και τῆς ἀσφάλειας, θά ἐσυντελοῦσε εἰς τὸ νά στερεώσει μέσα στήν ψυχὴ της τὸ αἰσθημὰ τῆς δικαιοσύνης, ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ τῆς γυναῖκας, καθὼς εἶναι δεχτικὴ γιά ὅλα τᾶλλα, εἶναι δεχτικὴ και γιά τοῦτο.

Ἀλλά ποιὸς θά ἐπιμελιόταν τὸ σπίτι, ποιὸς τὰ παιδιά, ἂν ἀσχολούσαμε τὴ γυναῖκα στήν κυβέρνηση τῆς πολιτείας; Και μὴ δὲ θά ἦταν χρεῖα νά ἀσχολήσομε ὅλες τοὺς γυναῖκες σέ τοῦτο; Ἡ μὴ δὲ θά ἦταν χρεῖα νά λείπει ἢ γυναῖκα ὅλες τίς ἡμέρας και ὅλες τίς ὥρες ἀπὸ τὸ σπίτι; Ἐπειτα μιὰ μόνη γυναῖκα εἶναι σὸ κάθε σπίτι; Ἐπειτα ὡς κι ὁ ἄντρας ἀπὸ τίς δουλειὰς τοῦ σπητιοῦ ἐμποροῦσε κι αὐτὸς κάτι νά κάμει, καθὼς κάνουν και σήμερα πολλοὶ ἄντρες· και σὺς ὥρες ἐκεῖνες πού μιὰ γυναῖκα θά ἦταν ἀσχολημένη ὄξω, ἂν δέν ἦταν ἄλλη γυναῖκα γιά νά μείνει τὸ σπῆτι, θά ἔμενε ὁ ἄντρας.

Δέν βλέπω τί κακὸ και τί παράξενο θά ἦταν τοῦτο.

Ἄλλα εἶναι κ' ἐνὰ ἄλλο πού δὲν τὸ λέτε, πού ὅμως τὸ συλλογίζεστε οἱ περισσότεροὶ καὶ πού γιὰ τοῦτο δὲν μπορῶ ἐγὼ νὰ τ' ἀφίσω· εἶναι ἡ ζήλεια. Ὁ ἄντρας δὲν θὰ ἐμπιστεύεταν νὰ φέινει τὴ γυναῖκα του, λέτε, νὰ βγαίνει ἐλεύθερα μοναχὴ ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι. Σὲ τοῦτο ἐμποροῦσα νὰ σᾶς ἀποκριθῶ πὼς ὁποιος δὲν δίνει πίστη τῆς γυναίκας του, κάνει ἄδικο καὶ τῆς γυναίκας του καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του· ἄλλα δὲν σᾶς λέω τοῦτο, ἐπειδὴ ξέρω πού δὲν σᾶς πείθει, καὶ σᾶς παρατηρῶ μόνον πὼς ἡ γυναῖκα σήμερα εἶν ἐλεύθερη καὶ βγαίνει, καὶ πῶς ἡ διαφορὰ δὲν θὰ εἶναι ἄλλη παρὰ πὼς τότες θὰ ἔβγαине πλέον συχνὰ καὶ πλέον ἐλεύθερα παρὰ τώρα. Βεβαιωθεῖτε πὼς ἡ γυναῖκα ἔχει εὐκολία καὶ ἀσφάλεια μέσα στὸ σπῆτι τῆς ὅση τῆς χρειάζεται γιὰ νὰ μὴν ἀποφασίσει νὰ κινδυνέψει ἔξω τοῦ σπητιοῦ της νὰ καὶ ἐκτεθεῖ σὲ τρίτα πρόσωπα, μάλιστα ἂν τόχει νὰ εἶναι σὲ μικρὴ κοινωνία καὶ νὰ εἶναι γυναῖκα πού τὴν μέλλει γιὰ τὴν ὑπόληψή της, καθῶ, ὑποθέτομε.

Ἐχομε τὴν ἀπόδειξη σήμερα· ἡ γυναῖκα ὡς καὶ σήμερα βγαίνει, καὶ βγαίνει μοναχὴ μὲ μιὰν αἰτία καὶ ἄλλη· ἄλλ' ὅμως ὅσα συμβαίνουν (καὶ συμβαίνουν ἴσως παραπολλά, δὲν σᾶς ἐναντιώνομαι), ὅλα μέσα στὸ ἴδιο τὸ σπῆτι συμβαίνουν. Ἄλλ' ὅταν ὅμως δώσομε μιὰν ἄλλη ἀνατροφή τῆς γυναίκας, θὰ τὴν διορθώσομε καὶ σὲ τοῦτο καὶ θὰ τὴν κάμομε νὰ καταλάβει καὶ νὰ αἰσθανθεῖ αὐτὸ τὸ καθήκον πού ἐπιβάλλεται στὴ γυναῖκα ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ σύστημά μας καὶ πού σήμερα σχεδὸν καμιὰ γυναῖκα δὲν τὸ καταλαβαίνει. Ἡ μὴ ἡ γυναῖκα, ἂν τῆς ἐδίναμε τὴν κυβένηση, δὲν θὰ εἶναι καλὸς διπλωμάτης; Ἡ γυναῖκα εἶναι πλασμένη γιὰ τοῦτο. Ἡ γυναῖκα ἔχει λεπτότητα, ἔχει δευδέρχεια πού δὲν τὴν ἔχει ὁ ἄντρας. Ἄλλα δόστε τῆς ἄλλην ἀνατροφή γιὰ νὰ δυναθῆ νὰσχολῆσῃ τὸ πνεῦμα της, καὶ θὰ τὸ ἰδεῖτε· ἂν σήμερα τὸ ἀσχολεῖ σὲ μάτια καὶ σὲ οὐτιδανά, σὲ σὲ τοῦτο φταίμε οἱ ἴδιοι ἐμεῖς μὲ τὴν ἀνατροφή πού τῆς δίνομε. Ἡ γυναῖκα εἶναι μιὰ γῆς ἀδούλευτη ἢ κακοδουλεμένη πού δὲν μποροῦμε νὰ νὰ ξέρομε τί θὰ ἐδύνοταν νὰ μᾶς δώσει, καὶ πού ὅμως μποροῦμε νὰ συμπεράνομε ἀπὸ τὴν καλὴ τῆς τὴν ποιότητα καὶ ἀπὸ κείνο τὸ λίγο πού ὡς τώρα μᾶς ἔδωκε. Ἡ μὴ δὲν θὰ ἐγνώριζε τὴν τέχνη ἡ γυναῖκα, καλύτερα παρὰ τὸν ἄντρα, γιὰ νὰ ἐγγίσει τὴν καρδιά, γιὰ νὰ καταπείθει; Ἄλλ' ἴσως φοβᾶσθε πὼς ἡ γυναῖκα θὰ ἔκανε τὰ ξένα ἔθνη ἐκείνες τίς δίκαιες παραχωρήσεις πού ἐμεῖς οἱ φιλάργυροι δὲν ἀποφασίζομε ποτὲ νὰ τίς κάνομε. Νὰ ὡς καὶ σὲ τοῦτο ἡ ἀρμοδιότητα τῆς γυναίκας. Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ καλύτερο μέρος πού θὰ εἶχε ἡ γυναῖκα νὰ ἐκτελέσει, ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ θὰ ἀσφαλί-

ζοτοῦν ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐτυχία ὅλου τοῦ κόσμου· ἂν τοῦτο ἐκατορθώνοτον, ἐνῶ πού γιὰ τὴν γυναῖκα θὰ ἦταν ἡ μεγαλύτερη ἀφορμὴ γιὰ νὰ περηφανεύεται ἔπρεπε νὰ εἶναι γιὰ ἐμᾶς μιὰ ταπεινώση· τοῦτο καὶ μοναχὸ θὰ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ μᾶς δείξει τῆς γυναίκας τὴν ὑπεροχὴ. Ἄλλα ποιὸς θὰ εἶχε τὸ περισσότερο δικαίωμα γιὰ νὰ διευθύνει στὴν ἔξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ νὰποφασίζει γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὸ πόλεμο, ἀπὸ τὴν γυναῖκα; Ποιὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκα αἰσθάνεται περισσότερο μέσα στὴ καρδιά του ὅλα τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου; Καὶ ὅμως ὁ ἐγωῖστῆς ἄντρας δὲν θέλει νὰ δώσει καμμιὰ ἀξία καὶ καμμιὰ τάση στὰ τρυφερά καὶ φιλόστοργα αἰσθήματα τῆς γυναίκας, ἐνῶ πού ἐξεναντίας δίνει ἀξία καὶ πίστη σὲ κάποιους βρωμεροὺς, καὶ τίς περισσότερες φορὲς ἀνόητους, δικούς του λογαριασμοῦ; πού τοῦ τοὺς ὑπαγορεύει ἡ ἀναισθησία του!

Ἄλλ' ὁ ἄντρας ἔχει τὴ δύναμη· καὶ ἐπειδὴ ἔχει τὴ δύναμη θεωρεῖται πὼς ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα. Ἄν ἐκυβερνοῦσαν γυναῖκες, δὲν θὰ ἐγένετο βέβαια ὁ βρωμερὸς καὶ ἀδιάντροπος ἐκεῖνος πόλεμος τῆς Κίνας τὸ 1842 ἀλλὰ μῆτε δὲν θὰ ἐγένετο, ἐσεῖς θὰ μοῦ ἀντιτείνετε, ἡ ἐπανάσταση τῆς Γαλλίας τὸν περασμένον αἰῶνα πού τὰ ἀποτελέσματά της ἐστάθησαν τόσο ὠφέλιμα γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Δὲν θὰ ἐγένετο βέβαια μὴτ' ἐκείνη, ἐπειδὴ, ἂν ἐκυβερνοῦσαν γυναῖκες, δὲν θὰ ἦταν ἡ χρεία νὰ γένοι. Καὶ μὴ καὶ ὁ σημερινὸς καταστρεπτικὸς πόλεμος θὰ ἐγένετο, πού δὲν εἶχε καμιὰ ἀφορμὴ ἀξία νὰ τὸν δικαιολογήσει, καὶ πού τὸν ἀρχίτισε τῶν ἀντρῶν ἡ ἀνόητη ματαιοδοξία καὶ τὸ φιλάργαγο.

Κοιτάζετε τώρα τὰ ἀποτελέσματα· ἐγὼ δὲν σᾶς λέω γιὰ τοὺς τόσους ἄδικους φόνους πατέρων, υἱῶν, ἀδερφῶν, συζύγων, γιὰ τίς λαχτάρες καὶ γιὰ τὸν πόνο τῶν δύστυχων γυναικῶν (πού αὐτὰ εἶναι πράγματα ἀξείμητα καὶ πού κανέναν διορθωμὸ δὲν ἔχουν), μῆτε σᾶς τὸ λέω γιὰ τὰ τόσα ἄλλα κακὰ πού εἶνε ἡ συνέπεια κάθε πολέμου, πυρπόλυσης, ἀρπαγῆς, βιασπραξίης κάθε λογῆς, πείνα, γύμνια, ξεσπῆτωμα σὲ καιρὸ χειμῶνος, τρομάρες, ἀρρώστιες, θανάτους, γιὰ ὅλες τίς στενοχώριες καὶ τίς ἀνησυχίες πού βρίσκεται ἓνα δαλάκαιρο μεγάλο ἔθνος ὡς τὰ χθὲς τόσο ἡσυχο καὶ εὐτυχισμένο· ἐγὼ δὲν σᾶς λέω τώρα γιὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ξέρω πὼς αὐτὰ στοὺς ἄντρες δὲν κάνουν ἐντύπωση· ἀλλὰ σᾶς λέω μόνον νὰ κοιτάζετε τίς ὕλικές του τόπου καταστροφές· πέτε μου, πόσα χρόνια θὰ περάσουν γιὰ νὰ ματάρθουν τὰ πράματα στὴν πρώτη τους καλὴ κατάστασι;....

ΝΙΚ. ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ